

AXDIGA

KU MEELGAARKA AH

JAMHUURIYADDA FEDERAALKA

SOOMAALIYA

H o r d h a c

Bismillaahi Raxmaani Raxiim

ANAGOO AH ERGADA WAKIILKA KA AH DADKA JAMHUURIYADDA SOOMAALIYA waxaan si rasmi ah ugu heshiinay inaan dejinno Axdigaan Federaalka ku meel Gaarka ah;

Haddaba annagoo:

GO'AANSANAY inaan ku wada noolaano nabbad, midnimo aan qaybsameyn, iyo madaxbannani lehna siyaaddo qarameed;

GARWAAQSAN ku xadgudubyadii cuslaa ee xuquuqda aadanaha ee loo geystay dadka Soomaaliya iyo in la soo celiyo nabadgelyadii, dimuqraadiyadda, sharci ku dhaqankii, cadaaladdii bulshada, sharaftii iyo wadajirkii dadka Soomaaliyeed;

SI DHAB AH u dhisayna, korinaynana Dowlad Federaal ah oo ku Meel Gaar ah;

GO'AANSANAY inaan xoojino dib-u-heshiisiin, midnimo qaran, iyo xukun wanaag.

Sidaas awgeed, waxa aanu qaadanay oo aanu u dejinay ummadda Soomaaliyeed Axdigaan.

QAYBTA 1AAD

SIYAADDADA IYO DHULKA

QODOBKA 1

DHISMAHA DOWLADDA FEDERAALKA KU MEEL GAARKA AH

1. Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay yeelan doontaa Xukuumad Federaal ku Meel gaar ah oo ku salaysan rabitaanka dadka Soomaaliyeed.
2. Magaca dowladda qaran wuxuu noqon doonaa "Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka ah ee Jamhuuriyadda Soomaaliya.
3. Axdigan, "Jamhuuriyadda Soomaaliyeed" waxaa loola jeedaa "Soomaaliya", "Jamhuuriyadda Soomaaliya" iyo "Jamhuuriyadda Dimuqraadiga ee Soomaaliya".

QODOBKA 1:1

SIYAADDADA DADKA SOOMAALIYEED

1. Dhammaan awoodda siyaaddada waxaa leh dadka Soomaaliyeed, waxayna ugu dhaqmi karaan si toos ah ama si dadban iyagoo u maraya wakiiladooda, si waafaqsan Axdigaan iyo Shuruucda dalka.
2. Xorriyadda ku-dhaqanka siyaaddada looma xilsaari karo qof, koox ama dabaqad mana jiro qof iskiis/iskeed isugu xilsaari kara, ama fulin kara awood dowladeed oo aan ka soojeedin Axdiga.
3. Dowladdu waxay dhiirigelinaysaa midnimadda dadka Soomaaliyeed, horumarinta dhaqanka, hiddaha iyo caadooyinka.

QODOBKA 2

DHULKA

1. Wadajirka dhuleed iyo siyaaddada Jamhuuriyadda Soomaaliya waa laguma xadgudbaan, lamana qaybin karo.
2. Siyaaddada dhulka ee Jamhuuriyadda Soomaaliyeed waxay ka kooban tahay dhulka, jasiiradaha, dhul-badeedka, gunta dhulka, hawada sare iyo goobta ay qaaradda kaga taal.
3. Jamhuuriyadda Soomaaliyeed waxay leedahay xudduudaha soo socda:-
 - a) Waqooyi: Gacanka Cadmeed
 - b) Waqooyi Galbeed: Jabuuti
 - c) Galbeed: Itoobiya
 - d) Koonfur iyo Koonfur Galbeed: Kenya
 - e) Bari: Badweynta Hindiya

QODOBKA 3

SARAYNTA SHARCIGA

1. Jamhuuriyadda Federaalka ku Meel Gaarka ah ee Soomaaliya waxay ku dhisan tahay saraynta sharciga, waxaana lagu dhaqi doonaa si waafaqsan Axdigan.
2. Axdiga Dowladda Federaalka Ku Meel Gaarka waa xeerka ugu sareeya oo ay hoos yimaadaan dhammaan dadka iyo hay'adaha awoodda leh wuxuuna ka dhaqan gelayaa dhamaan Jamhuuriyadda Soomaaliyeed. Sharci kasta oo aan la socon karin ama ka horimaanaya Axdigaan wuxuu noqonayaa wax kama jiraan.
3. Jiritaanka, sharcinimada habka fulintiisa ama faafinta Axdigaan ma jirto maxkamad, waax ama wakaalad (Hayad) dowladeed ka horimaan karta.

QODOBKA 4

FASIRAADDA AXDIGA

1. Waxaa Axdiga loo tarjumayaa habka ah:-
 - a) Horumarinta dib-u-heshiisiin qaran, midnimo iyo qiyaamka dimuqraadiyadda.
 - b) Horumarinta qiyaamka xukun-wanaagga.
2. Sare u qaadidda sharafta, Wadajirka, xuquuqda iyo xorriyadaha aasaasiga ah iyo ku dhaqanka sharciga.
3. Qof kasta wuxuu xaq u leeyahay in uu maxkamad sare hor keeno cabasho la xiriirta in sharci la faafiyey nuxur ahaan ama qeyb ahaan uu yahay mid ka hor imanaya Axdiga.
4. Maxkamadda Sare waxa ay cabashooyinkaas go'aan uga gaaraysaa sida ay u kala mudan yihiin .

QAYBTA 2AAD

JAMHUURIYADDA SOOMAALIYA

QODOBKA 5

MAGAALO MADAXDA SOOMAALIYA

1. Magaalo madaxda Jamhuuriyadda Soomaaliya waa Muqdisho (Xamar).
2. Golaha Shacabka ayaa soo saari doonaa sharciga lagu maamulayo magaalo madaxda.

QODOBKA 6

CALANKA IYO ASTAANTA

1. Calanka qaranka ee Dowladda Federaalka Ku Meel Gaarka ah waa buluug furan, cirka u eg, afar gees ah, dhexdana ku leh xiddig cad shan gees leh madaxyo siman leh.
2. Astaanta Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka waxay ka kooban thay: gaashaan buluug furan oo leh xiddaayad dahabiya, dhexdana ku leh xiddig shan geesley ah oo dheeh qalin ah leh.
3. Gaashaanka dushiisa waxaa ku yaal rukummo carbeed oo xardhan, lehna shan

madax oo dahabiya oo ay labada geesaha ku yaalla ay kala qaaran yihiin, hareerahana waxaa ka haya labo shabeel oo dabiici ah oo isku beegan, kuna kala taagan labo waran oo iskaga waydaarsan caaradda hoose ee gaashaanka, ayna weheliyaan labo caleen-cawbaar dabiici ah, diilin caddina ku qoofolan tahay.

QODOBKA 7

AFAFKA DALKA

1. Afafka rasmiga ah ee Jamhuuriyadda Soomaaliya waa Afka Soomaaliga (*Maay iyo Maxaatiri*) iyo afka Carabiga.
2. Afafka labaad ee Dowladda Federaalka Ku Meel Gaarka ah waa Ingiriisiga iyo Talyaaniga.

QODOBKA 8

DOWLADDA IYO DIINTA

1. Islaamka ayaa ah diinta Jamhuuriyadda Soomaaliya.
2. Shareecada Islaamka ayaa saldhig u ah shuruucda qaranka.

QODOBKA 9

ASTAAMAHA QARANKA

1. Calaamadaha qaranka ee Jamhuuriyadda Soomaaliya, waxay ka kooban yihiin:
 - a) Calanka Qaranka
 - b) Heesta Qaranka
 - c) Astaanta Qaranka
 - d) Shaabadda Rasmiga ah

QAYBTA 3AAD

JINSIYADDA

QODOBKA10

JINSIYADDA

1. Qof kastoo ahaa muwaadin Soomaaliyeed xilliga Axdiganu dhaqangaley wuxuu ahaanayaa muwaadiin Jamhuuriyadda Soomaaliya.
2. Qof kasta oo asalkiisu Soomaali yahay wuxuu xaq u leeyahay jinsiyadda Jamhuuriyadda Soomaaliya, oo ay shardi tahay:
 - a) Inuu/inay ku dhashay/dhalatay Jamhuuriyadda Soomaaliya, ama
 - b) Aabihiis/aabaheed uu haysto Jinsiyadda Jamhuuriyadda Soomaaliya.
3. Qofka sifaha qodobkan ku haysta jinsiyadda lagama qaadi karo.
4. Qof kasta oo ka mid ah Jamhuuriyadda Soomaaliya wuxuu qaadan karaa labo jinsiyadood.
5. Golaha Shacabka ayaa ku meel marin doona labo iyo tobon bilood gudahood sharci habeynaya ammaha jinsiyadda.

QAYBTA 4AAD

DOWLADDA FEDERAALKA EE KU MEEL GAARKA AH

QODOBKA11

1. Dowladda Federaalka ee Ku meel gaarka ah ee Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay yeelan doontaa xukun qaybsan oo ku salaysan nidaamka federaalka.
2. Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay ka kooban tahay:
 - a) Xukuumadda Federaalka ee Ku Meel Gaarka ah
 - b) Dowlad-Goboleedyo (Labo gobol ama in ka badan oo israaca, iyadoo la dhowraayo rabitaankooda xorta ah)
 - c) Maamulada Gobolada iyo
 - d) Maamulo Degmo

3. Axdigaan ayaa saldhig u noqon doona Dastuurka Federaaliga ah.
 - a) Muddada la diyaarinayo Dastuurka cusub, waxaa barbar socon doona tirakoob Qaran
 - b) Ka dib , waxaa la samayn doonaa Afti Qaran oo ay Beesha caalamku korjoogayso si loo anxsixiyo Dastuurka cusub
 - c) Xukuumadda Federaalka Kumeel gaarka ahi waxa ay Beesha caalamka weydiisan doontaa kaalno farsamo iyo mid dhaqaale.
4. a) Xukuumadda Federaalka ku Mee! Gaarka ah waxay kobcinaysaa/ horumarinaysaana dowlad- goboleedyada, maamul goboleedyada iyo degmooyinka si waafaqsan sharciga, iyadoo la raacayo tilmaamaha Guddiga Dastuurka Federaalka iyo ansaxinta Golaha Shacabka Ku Meel Gaarka ee dhismaha Dowladda Federaalka Ku Meel Gaarka ah.
 - b) Dowlad goboleedyada, maamul goboleedyada iyo degmooyinka waxay ka kooban yihiin deegaanada dalka oo dhan.
5. Golaha Wasiiradda Xukuumadda Federaalka ee Ku Mee! Gaarka ah waxay 90 maalmood gudahood marka xilka ay qabtaan u soo jeedinayaan Madaxweynaha magacyada dadka loo magacaabay Guddiga madaxabanaan ee Dastuurka Federaalka si loo hubiyo hirgelinta habka federaalka mudadii Axdigan lagu xaddiday.
6. Golaha Shacabka ayaa dejin dcona sharciga qeexaya howsha Guddigaan, aqoonta iyo shuruudaha shaqada xubnaha.
7. Iyadoon wax loo dhimin faritaanada Axdigan ee la xiriira dhismaha wasaaradaha xukuumadda, waxaa la dhisi doonaa Wasaaradda Federaalka iyo Arrimaha Dastuurka oo u xilsaaran dhaqangelinta arrimaha dastuurka iyo federaalka.
8. Dowladda Federaalka Ku Meel Gaarka ah waxay hubinaysaa in la dhaqan geliyo habka federaalka labo sano iyo bar gudahood laga bilaabo marka Guddiga la dhiso.
9. Haddii xukuumadda Federaalka Ku Mee! Gaarka ah ay ku guul daresato inay ku baahiso habka federaalka dalka oo dhan muddada loo cayimay ee ah labo sano iyo bar, xukuumadda Federaalka ku meel gaarka ah waxay Golaha Shacabka waydiisan doontaa cod kalsooni; hadday weydana waxaa la dhisi doonaa xukuumad cusub iyadoo la raacayo sida uu tilmaamay Axdigaan.
10. Dowladda Federaalka Ku Meel Gaar ah ee lagu dhisay faqradda (8) waa inay ku gaarsiisaa dhammaan dalka Soomaaliya habka Federaalka sannad (1) gudahiis, haddii ay guuldareysatana waxaa lagu dhaqmayaa faritaanada Qodobka 11(8) ee kor ku xusan.

QODOBKA 12

QAYBINTA KHEYRAADKA IYO XILALKA

1. Dowladda Federaalka ee Ku Meel Gaarka ah waxa ay meelmarin doontaa sharci xaqiijinaya isudheelitirka iyo qoondaynta khayraadka dalka.
2. Dowladda Federaalka ee Ku Meel Gaarka ah waxay suggaysaa in dhammaan magacaabista xilalka xukuumadda ay ku saleysnaadaan aqoon iyo xaqsoor muwaadiniinta dhexdooda ah.

QODOBKA 13

KAABAYAASHA DOWLADDA

1. Waxaa jiri doona hay'adaha kaabayaasha dowladda ee kala ah:
 - a) Hanti Dhowrka Guud
 - b) Xeer-Ilaaliyaha Guud
 - c) Xisaabiyaha Guud
 - d) Guddoomiyaha Bangiga Dhexe
 - e) Garyaqaanka Guud
2. Golaha Shacabka ayaa dejin doona sharciyada qeexaya hawlaha kaabayaasha ku xusan qodobka 13(1).
3. Hay'adaha kor ku xusan waxay howshooda iyo mas'uuliyadooda ka fulin doonaan dalka oo dhan, sida uu qabo sharciga.

QAYBTA 5AAD

ILAALINTA XUQUUQDA ASAASIGA IYO XORIYADDA DADKA

XUQUUQDA AASAASIGA AH IYO XORIYADDA

QODOBKA 14

XUQUUQDA AADANAHA IYO SHARAFTA

1. Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay aqoonsanaysaa hirgelinaysaana heshiisyadda caalamiga ah ee la xiriira xuquuqda aadanaha oo ay Jamhuuriyaddu qayb ka tahay.

2. Muwaadin waliba wuxuu xaq u leeyahay:
 - a) Degaan, shaqo, socdaal xor ah meel kast oo ka tirsan dalka.
 - b) Abaabulo, aasaaso, ka qeyb galo ururo siyaasadeed, shaqo xirfad ama bulsho oo waafaqsan sharciga, iyadoon amar la soo weydiin Dowladda.
 - c) Doorasho ka qayb galo marka da'diisu gaarto 18 sanno.
 - d) Iyadoo la raacayo sharciga, uu u tartamo shaqo kasta oo bannaan.
3. Lama faragelin karo is gaarsiinta shakhsiga gaarka u ah.

QODOBKA 15

U SINNAANTA MUWAADINIINTA SHARCIGA HORTIISA

1. Muwaadiniinta Jamhuuriyadda Soomaaliya oo dhammi way u siman yihiin sharciga iyo faritaanadda Axdiga Ku Meel Gaark ah, wuxuuna qof walba xaq u leeyahay inuu sharciga ka helo badbaadin iyo ka faa'iideysi siman iyadoo aan loo kala saann midab, dhalasho, luqad, diin, lab/dheddig iyo siyaasadduu aaminsan yahay.
2. Sinnaanta waxaa ka mid ah helitaanka xuquuq buuxda iyo xorriyad taam ah.

QODOBKA 16

XUQUUQDA NOLOSHA, XORIYADDA GAARKA AH IYO BADBAADADA

1. Qof waliba wuxuu xaq u leeyahay xuquuqda nololsha, qofna lagama qaadi karo.
2. Qofna lagama qaadi karo xoriyadiisa gaarka ah iyo badbaadada qofeed.
3. Qofna lama baari karo oogadiisa, gurigiisa iyo hantidiisa ayadoo aan la helin awood garsoor haddaanay xiriirin caafimaad iyo canshuur. Mar walba waa in sharafta gaarka ah iyo xormada qofka la dhowraa.
4. Waxaa dembi ciqaab mudan ah falalka qofka jirkiisa ama maskaxdiisa wax u dhimaya ama xaddidaya xoriyadiisa.
5. Qofna lama xiri karo lamana xaddidi karo xoriyadiisa gaarka ah, aan ka ahayn marka lagu qabto isagoo dembi faraha kula jira (*flagrantio delicto*) ama amar kale oo garsoor.
6. Sida lagu qeexay sharciga, qofkii lagu xiray tuhun ama la cadaadiyo xoriyadiisa, muddo 48 saacadood gudahood waa in la hor keenaa maxkamadda awoodda u leh garsoore xaqiijiyaa.

QODOBKA 17

XUQUUQDA LA XIRIIRTA DACWO QAADISTA

1. Qof waliba wuxuu xaq u leeyahay inuu dacwo hor dhigi karo maxkamadda ay khusayso.
2. Qof walba oo lagu eedeeyo fal dambi:-
 - a) Waxaa loo qaadanayaa inuusan dambiile ahayn ilaa ay maxkamadda awoodda u leh ku caddeyso
 - b) Waxaa lagu wargelinayaa waqti macquul ah iyo af uu si wanaagsan u garanayo nooca dembiga lagu soo oogay
 - c) Waxaa la siinayaa waqti ku filan iyo tasiilaad isu diyaarin difaac heer kasta oo dhegeysiga dacwada.
3. Qof walba oo la xiray, la xabiso ama la xayiray waxaa loo ogol yahay inuu iska difaaco maxkamadda horteeda shakhsi ahaan ama la xiriiro ehelkiis iyo qareenkuu rabo mar alla markuu doono.
4. Qof walba oo lagu soo oogay dembi ciqaabtiisu gaareyso labaatann sanno xarig ah, xabsi daa'in ama dil, wuxuu xaq u yeelanayaa in loo qabto qareen lacag la'aan ah.
5. Xeerka ciqaabta, mas'uuliyadda madaniga iyo maamulka ee shaqaalaha dowladda waxaa qeexi doona sharci.

QODOBKA 18

SHAQADA

1. Qof shaqaale ah lama xaqiri karo, wuxuuna xaq u leeyahay mushahaar, gunno u dhiganta howsha uu qabtay iyo faa'iidooyin kale oo lagu qeexi doono xeerka shaqada iyo shaqaalaha dalka.
2. Shaqaalaha waxay xaq u leeyihiin nasasho todobaadle ah iyo fasax sanadeed lacag leh lagumana qasbi karo inuu waayo.
3. Saacadana shaqada shaqaalaha waxaa qeexi doona sharci.
4. Dowladda waxay dejinaysaa sharci da'da ugu yar ee qofka lagu shaqaalayn karo iyo mushaarka ugu yar ee shaqaalaha.

5. Markay awood u yeelato, Dowladdu waxay u ballanqaadeysaa shaqaalaheeda (madani iyo ciidanba) xuquuq hawl-gabnimo. Waxay kaloo u ballanqaadeysaa shaqaalaheeda si sharciga waafaqsan gargaarista waqtiyada shilalka, jirada ama xil gudasho la'aanta. Sharci gaar ah ayaa qeexi doona howlgabka shaqaalaha gaarka ah.

QODOBKA 19

XUQUUQDA KULANKA IYO XORIYADDA SHAQO JOOJINTA

1. Qof walba wuxuu/waxay xaq u leeyahay/leedahay:
 - a) In uu si xor ah ula shiri karo dad kale iyo in uu gaar ahaan u sameyn karo ama ka mid noqon karo urur shaqaale ama ururo kale si uu u ilaashado danahiisa.
 - b) Inuu abaabuli karo kana mid noqon karo shir ama bannaan-bax kasta.
 - c) Inuu si xor ah fikradihiisa ugu gudbin karo oraah, qoraal ama qaab kasta oo kale iyadoon faaf-reeb lagu sameyn.
2. Shaqaalaha Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka ah waxay xaq u leeyihiin inay dhistaan ururo shaqaale si ay u ilaaliyaan danahooda sida uu qeexay sharciga.

QODOBKA 20

XORIYADDA WARFAAFINTA IYO WARBAAHINTA

1. Dowladda Federaalka ee Ku Meel Gaarka ah waxay damaanad qaadeysaa xoriyadda daabacaadda iyo madaxbanaanida warbaahinta iyadoo la raacayo sharciga.
2. Qof kasta wuxuu xaq u leeyahay in si xor ah uu u gudbiyo fikradiisa qaabkii uu doono ilaa iyo xadka sharcigu u ogolaado iyadoo la dhowrayo akhlaaqda iyo nabadgelyada guud.

QODOBKA 21

XUQUUQDA AASAASIDDA XISBIYO SIYAASADEED

1. Dowladda Federaalka ee ku Meel Gaarka ah waxay dhiirrigelinaysaa samaynta xisbiyo siyaasadeed sida sharcigu qabo.
2. Sida sharcigu qabo, dhammaan muwaadiniinta waxay xaq u leeyihiin inay ka mid noqdaan xisbiyo siyaasadeed oo leh qorshe siyaasadeed oo si cad u qeexaya hadaf

siyaasadeedkooda qaran.

3. Xisbiyada siyaasadeed waxay u furan yihiin dhammaan muwaadiniinta waana inay hogaamisaa mabaadi'ida guud ee dimoqraadiyada.
4. Waxaa reeban xisbi siyaasadeed kasta oo leh qaab daahsoon, qaab dhismeed ciidan iyo/ama qaab qabiil.
5. Xisbiyada siyaasadda waxaa u bannaan inay bahoobaan waqtiga doorashada ka hor, dhexdeeda iyo ka dib.
6. Dhammaan muwaadiniinta buuxiya shuruudaha sharcigu qeexay waxay xaq u leeyihiin in la doorto ama wax doortaan.

QODOBKA 22

XUQUUQDA AASAASIDDA URURRO BULSHO

1. Cidna lagama carqaladeyn karo xoriyadiisa kulan, shirarka iyo inuu aasaaso ururo bulsho si sharciga waafaqsan.
2. Qofna laguma qasbi karo inuu ku biiro ama ka sii mid ahaado urur.
3. Waxaa la diiwaan gelinayaa urur kasta oo aan dowli ahayn oo ay ujeedadiisu tahay xuquuqda aadanaha ama ilaalinta deegaanka, waxaana loo ogolaanayaa inuu ka howl galo Jamhuuriyadda Federaalka ee Soomaaliya si waafaqsan heshiisyadda caalamiga ah iyo shuruucda dalka.
4. Waxaa reeban dhisidda ururo qarsoodi ah ama kuwo leh qaab ciidan, difaac, ama ciidan-u-yaal.

QODOBKA 23

MAGANGELINTA SIYAASADEED

1. Dowladdu waxay siin kartaa magangelyo siyaasadeed qof iyo xigtadiis oo ka soo cararay dalkiisa/dalkeeda ama dal kale in loo cadadiyo aano siyaasadeed, diimeed iyo dhaqan darteed haddii magangelyo doonuhu gelin dembi ka dhan ah bani'aadamimadda.
2. Waxaa qof eedeysane ah loo gudbin karaa wadankiisii ama wadan kale haddii heshiis isu gudbineed u dhexeeyo Soomaaliya iyo dalka weydiistay.

QODOBKA 24

WAXBARASHADA

1. Waxbarashada waxaa loo aqoonsanayaa xuquuqda aasaasiga ay leeyihiin dhammaan muwaadiinta Soomaaiyeed.
2. Dhammaan muwaadiniinta waxay xaq u leeyihiin inay helaan waxbarasho lacag la'aan ah ilaa iyo dugsi sare.
3. Dowladda waxay mudnaan sinaysaa horumarinta, baahinta iyo fidinta waxbarashada dadweynaha.
4. Waxbarashada waa inay ahaataa danta dadweynaha laguna fidiyaa dalka oo dhan.
5. Waa in lagu dhisaa dugsiyada gaarka ah, machadyada iyo jaamacadaha si sharciga waafaqsan isia markaana la socdaan barnaamijyada iyo manaahijta waxbarashada dalka.
6. Dowladdu waxay dhiirigelineysaa sare u qaadidda cilmi baarista, farshaxanka, horumarinta ciyaaraha hiddaha & dhaqanka, isboortiga iyo caadooyinka suuban ee dadka Soomaaiyeed.
7. Dowladda waxay dugsiyadaha dalka oo dhan ku hirgelinaysaa manhaj midaysan waxayna hubinaysaa dhaqangelkiisa.
8. Dowladda waxay kobcinaysaa waxbarashada sare isla markaana dhisi doontaa machadyada farsamada, tiknoolijiyadda iyo xarumaha cilmi-baarista.
9. Dowladdu waxay horumarinaysaa barnaamijyo waxbarasho iyo manhaj midaysan ee dhammaan dugsiyada.
10. Waxaa qasab ah in la baro diinta Islaamka caruurta dugsiyada dowladda iyo kuwa gaarka ah. Arrimmahan laguma dabaqi karo dugsiyadda ay leeyihiin dadka aan Muslimka ahayn.

QODOBKA 25

ILAALINTA QOYSKA

1. Qoysku waa aasaaska bulshada dhinacyada diinta, anshaxa iyo jaceylka dalka oo ah tiirarka qoyska.
2. Dowladdu waxay dhowraysaa dhiirigelinaysaana guurka.

3. Waalidiintu waa inay ka taageeraan caruurtooda waxbarashada isla markaana u daryeelaan sida sharcigu qabo.
4. Caruurta qaan gaarka ah, waxaa qasab ku ah inay taakuleeyaan waalidkood marka aananay isku filneyn.
5. Xil ayaa ka saaran waalidiinta/daryeelaha diiwaan gelinta caruurta marka ay dhashaan.

QODOBKA 26

DARYEELKA BULSHADA

1. Dowladdu waxay ballanqaadeysaa daryeelka bulshada;-
 - a) Dowladdu waxay mas'uul ka tahay ilaalinta iyo gaarsiinta caafimaadka dadweynaha, xakameynta cudurada faafa, badbaadinta hooyada iyo dhallaanka.
 - b) Daryeelka curyaamiinta, agoonta, garoobada (widows), dadka gaboobay iyo halgamayaasha u soo dagaalamay difaaca dalka.
 - c) Dowladdu waxay dhiiri gelineysaa abuuridda bulshada rayidka ah iyo machadyado horumarin bulsho, sida kuwa aan dowliga ahayn (NGO), haweenka, dhalinyarada, ardayda, xuquuqda aadanaha iyo ururo xirfadeed.
 - d) Waxaa reebban shaqada sandulaha ah iyo ciidameynta caruurta da'dooda 18 ka yar tahay.
 - e) Sida sharciga qabo caruurta da'dooda ka yar 18 sanno lalama xiri karo dadka waaweyn.
 - f) Sharciga ayaa nidaaminaya dhisidda xarumaha caafimaadka gaarka ah iyo bukaan socod eegtooyinka.
 - g) Dowladda waxay dhowraysaa anshaxa guud ee bulshada.
 - h) Dowladdu waxay ku dadaalaysaa sare u qaadista daryeelka bulshada iyo horumarinta reer miyiga.
 - i) Dowladdu waxay u abuuraysaa haweenka jawi wax ku ool ah oo ay si firfircoon uga qayb qaadan karaan dhaqaalaha, nolosha bulshada iyo siyaasadda.
 - j) Sharciga ayaa qeexaaya xiriirka ka dhaxaynaya Dowladda Federaalka ku meel gaarka ah iyo shaqaalihii dowladdii hore.

QODOBKA 27

DHAQAALAHA

1. Dhaqaalaha dalka waxaa lagu saleyn doonaa habka suuqa xorta ah.
2. Dowladdu wa inay dhiirigelisaa, taageertaa isla markaana dammaanad qaadeysaa maalgelinta shisheeye sida sharciga ku cad.
3. Xaqa lahaanshaha gaarka ah waxaa sugaya sharciga isla markaana qeexi doona nuxurkiisa iyo xuduudiisa.
4. Sharciga wuxuu dhowrayaa xuquuqda farsamo (copyright) farshaxanka, sayniska iyo tiknooliyada wuxuuna habeenaynayaa nuxurkiisa iyo xuduuddnsa.
5. Hantida gaarka ah waa lala wareegi karaa dan guud awgeed, ayadoo lagu bedelayo magdhow u dhigma oo aan lagala raagin. Hase yeeshee, hantida waa loo celin kara milkiilaha ama dhaxaltooyada sida sharciga waafaqsan.

QAYBTA 6AAD

QAAB DHISMEEDKA IYO NIDAAMKA DOWLADDA

GOLAHA SHACABKA

QODOBKA 28

1. Dhammaan awoodaha sharci dejinta ee Dowladda Federalka Ku Meel Gaarka ah waxaa leh Golaha Shacabka.
2. Jamhuuriyadda Federalka ee Ku Meel Gaarka ah ee Soomaaliya waxay lahaan doontaa hal-aqal oo gole shacbi ah.
3. Xubnaha Golaha Shacabka waxay wakiil ka yihiin midnimada ummadda.

QODOBKA 29

TIRADA GOLAHA SHACABKA

1. Golaha Shacabka Federalka ee Ku Meel Gaarka ah ee Jamhuuriyadda Soomaaliya wuxuu ka koobnaan doonaa 275 (Labo boqol iyo Toddobaatan iyo Shan) xubnood oo ay ugu yaraan 12% (boqolkiiba labo iyo toban) yihiin Haween.

QODOBKA 30

XULITAANKA XUBNAHA GOLAHA SHACABKA

1. Golaha Shacabka ee ku xusan Qodobka 29 waxaa loo soo magacaabi doona sida soo socota:
 - a) Xubnaha Golaha Shacabka waxaa laga soo xuli doonaa heer jifoohoosaad
 - b) Xubin kasta oo ka mid ah jifooyinka Beesha waxa ay xaq u leedahay in loo xulo Golaha Shacabka, iyadoon loo fiirin inuu shirka jooga iyo in kale.
 - d) Waa in habka xullidu uu noqdaa mid furan oo ay Hogaamiyeyaasha Siyaasadda/Siyaasiinta iyo Hogaamiyeyaasha Dhaqanku ka qayb qaataan.
 - e) Marka ay Hogaamiyeyaasha Dhaqanku ay soo ansixiyaan Magacyada xubnaha Golaha Shacabka ee la soo xulay ayaa Guddiga Maareynta iyo Fududaynta Soomaalida ayaa u qudbinaya Guddiga Fududaynta IGAD waqtiga ku haboon.
2. Haddii xubin banayso jagadeeda, dhaqangalka Axdigaan kadib, waxaa jagada bannaanaatay lagu buuxin doonaa habka ku xusan qodobka 30(1).

QODOBKA 31

SHURUUDAHA XULLIDDA

1. Qof kasta wuxuu xaq u leeyahay inuu xubin ka noqdo Golaha Shacabka haddii uu:
 - a) Yahay muwaadinka Jamhuuriyadda Soomaaliya.
 - b) Da'diisu ay ka yarayn shan iyo labaatan (25) sanno.
 - c) Leh akhlaaq wanaagsan.
 - d) Dhimmirkiisu dhan yahay.
2. Wuxuu qofku waayi karaa xubnimadda Golaha Shacabka haddii:
 - a) Loo magacaabo xil xafiiseed oo aan ahayn xubin golaha wasiirada.
 - b) Ay caddaato in dhimmirkiisu dhimman yahay.
 - c) Lagu helo fal dembiyeed (*interdictable offence*).
 - d) Horey looga qaaday xafiis dowladeed sababo akhlaaq-xumo iyo musuq-maasuq

awgeed.

QODOBKA 32

MUDDADA GOLAHA SHACABKA FEDERALKA EE KU MEEL GAARKA AH

1. Muddada Dowladda Federalka ee Ku Meel Gaarka ah waa shan (5) sano.
2. Muddada Golaha Shacabka Federaalka waxay ka bilaabanaysaa tariikhda loo dhaariyo xilka, waxayna socon doontaa ilaa iyo taariikhda la ansaxiyo doorashada xigta ee Golaha Shacabka.
3. Kulanka koowaad ee Golaha Shacabku wuxuu ku qabsoomayaa 30 berri gudahood laga bilaabo marka seddex-meelood labo xubnaha Golaha xilka loo dhaariyo.
4. Muddada Golaha Shacabka Federalka ee Ku Meel Gaarka ah lama kordhin karo.
5. Fadhiga ugu horeeya ee Golaha Shacabka waxaa shir-gudoominaya xubinta ugu da'da wayn ilaa guddoomiyaha Golaha Shacabka laga doorto.

QODOBKA 33

WAAJIBAADKA GOLAHA SHACABKA

1. Golaha Shacabku wuxuu qabanayaa waajibaadka soo socda:
 - a) Doorashada madaxweynaha Dowladda Federalka ee ku Meel Gaarka ah.
 - b) Doorashada Guddoomiyaha iyo ku xigeenadda.
 - c) Dejinta sharuucda.
 - d) Ansaxinta iyo meel marinta miisaaniyad sanadeedka.
 - e) Meelmarinta soojeedinta kalsoonidda Xukuumadda.
 - f) Dejinta xeer hoosaadka Golaha.
 - g) Baarista arrin kasta oo dan guud ah.
 - h) Qabashada dhagaysiyo guud (*public hearings*).
 - i) Ansaxinta heshiisyada caalamiga.

QODOBKA 34

KAL FADHIYADA GOLAHA SHACABKA

1. Golaha Shacabku wuxuu yeelanayaa labo kalfadhi oo caadi ah sanadkiiba.
2. Guddoomiyaha Golaha Shacabka wuxuu isugu yeeri karaa kalfadhi aan caadi ahayn haddii ay codsadaan Madaxweynaha ama seddex meelood hal meel xubnaha Golaha.
3. Shirarka Golaha Shacabka iyo guddiyadiisu waxay ansaxi karaan haddii ay goobjoog yihiin hal dheeri xubnaha Golaha.

QODOBKA 35

XUQUUQDA IYO XASAANADDA GOLAHA SHACABKA

1. Xildhibaan Golaha Shacabka laguma eedeyn karo ra'yiga ama aragtida uu ka soo jeediyo Golaha Shacabka.
2. Xildhibaanaka laguma soo oogo karo dacwo ciqaabeed lid ku ah haddii aan lagu qaban isagoo dembi gacanta kula jira (*flagrantio delicto*).
3. Xildhibaanaka lama waydiin karo su'aalo la xiriira baaris dembiyeed, lamana baari karo oogadiisa iyo hoygiisa inta uu gudanayo xilka Golaha Shacabka.
4. Golaha Shacabka ayaa samaynaya sharciga gunnada xubnihiisa taasoo ku kooban fadhiyada Golaha iyo guddiyadiisa.

QODOBKA 36

SHARCI DEJIN

1. Marka Golaha Shacabka uu soo saaro sharci waxaa loo gudbinayaa Madaxweynaha si uu u ansixiyo.
2. Madaxweynahu labaan iyo kow (21) maalmood gudahood, marka sharci loo soo gudbiyey si uu u ansaxiyo sida ku qeexan qaybta (1), waxaa uu u cadeynayaa Guddoomiyaha Golaha Shacabka in uu ogaaladay ama diiday sharcigaas.
3. Haddii Madaxweynaha diido inuu ku ansaxiyo sharci la soo hordhigay afar iyo toban (14) maalmood gudahood, wuxuu qoraal tilmaamaya faritaanada sharcigaas ee ay la tahay in dib loo eego si wax looga beddelo uu u gudbinayaa Guddoomiyaha

Golaha Shacabka.

4. Golaha Shacabka wuxuu dib u eegayaa sharciga Madaxweynuhu ku soo celiyey iyadoo tixgelinaya faalada Madaxweynaha waxayna :
 - a) Ogolaanayaa soo jeedinta madaxweynaha iyagoo wax ka beddelay ama aan wax ka beddelin, kuna celinaya mar kale Madaxweynaha si uu u ogolaado, ama
 - b) Diidayaana soo jeedinta Madaxweynaha waxayna ansixinayaan sharcigii hore oo aan waxba laga bedelin iyadoo lagu meel marinayo cod bixin aan ka yareyn 65% xidhibaanada Golaha Shacabka taasoo Madaxweynaha ogolaan doono sharciga afar iyo toban (14) maalmood gudahood maalinta sharciga la soo gudbiyey.
5. Faafinta sharci uu sameeyey Golaha Shacabka ma dhaqan geli karo ka hor inta aan lagu daabicin faafinta rasmiga ah ee dowladda.

QODOBKA 37

SARAAKIISHA GOLAHA SHACABKA

1. Golaha Shacabka wuxuu yeelan doonaa:
 - a) Guddoomiye
 - b) Labo Guddoomiye ku xigeen, iyo
 - c) Saraakiil kale oo Golaha Shacabku magacaabo.
2. Fadhiigiisa ugu horeeya Golaha Shacabka wuxuu iska dhex dooranayaa Guddoomiye iyo labo ku xigeeno.

QODOBKA 38

HOWL SOCODSIINTA GOLAHA

1. Fadhiyada Golaha waxaa guddoominaya:
 - a) Gudoomiyaha
 - b) Mid ka mid ah ku xigeenada haddii Gudoomiyaha maqan yahay/ amase
 - c) Xubin Golahu doorto haddii Gudoomiyaha iyo ku xigeenadiisu maqan yihiin.

QAYBTA 7AAD

XUBINTA II

MADAXWEYNAHA

QODOBKA 39

1. Madaxweynaha Jamhuuriyadda Soomaaliya waa :
 - a) Madaxa Dowladda
 - b) Taliyaha Guud ee Cidamada Qalabka Sida
 - c) Astaanta Midnimada qaranka
2. Madaxweynuhu wuxuu awoodiisa u gudanayaa si waafaqsan Axdiga iyo shuruucda dalka.
3. Madaxweynuhu ma qaban karo xil kale oo dakhii ka soo gelayo.

QODOBKA 40

SHURUUDAHA

1. Qof walba wuxuu xaq u leeyahay inuu isu sharaxo jagada madaxweynaha haddii uu buuxiyo shuruudaha soo socda:
 - a) Inuu/inay yahay/tahay muwaadin Jamhuuriyadda Soomaaliyeed.
 - b) Da'diisu ka yareyn afartan (40) sanno.
 - c) Inuu/inay yahay/tahay Muslim kuna dhaqma/dhaqanta waalidiintiisuna/waalidiinteeduna yihiin muwaadin Soomaaliyeed.
 - d) Shisheeye qabin, inta xilka uu/ay hayana/haysana guursan shisheeye.
 - e) Dhimmirkiisu dhan yahay, horeyna aan loogu xukumin dembi culus.
 - f) Leh akhlaaq wanaagsan.
 - g) Leh karti, xilgudasho iyo waayo aragnimo uu ku gudan karo waajibaadka Madaxtinimada.

QODOBKA 41

DOORASHADA MADAXWEYNAHA

1. Madaxweynaha waxaa cod qarsoodi ah ku soo dooranayo Golaha Shacabka aqlibiyad dhan seddex meelood iabo (2/3) wareega hore, halka wareegyada dambe loo baahan yahay cod dheeri.
2. Wareegga labaad waxaa ka qeyb galaya lixda mushrax ugu horeysa halka wareega seddexaadna ay ku tartamayaan jagada madaxweynaha labada musharax ee ugu cod badan.

QODOBKA 42

DHAARTA MADAXWEYNAHA

1. Madaxweynuhu wuxuu inta uusan xilka qaban marayaa dhaarta ah;

" Waxaan ku dhaaranayaa magaca Ilaah inaan u guto xilkayga, si daacad ah oo danta dadku kujirto, dhowrana Axdiga iyo shuruucda Jamhuuriyada Soomaaliya"

QODOBKA 43

MUDDADA XILKA

1. Madaxweynaha wuxuu haynayaa xilka muddo shan (5) sano ah laga bilaabo marka loo dhaariyo madaxweynanimada ayadoo uu marayo dhaarta Axdiga lagu qeexay. Madaxweynahu wuxuu xilka haynayaa haddii aysan jirin - geeri, shaqo ka tegid, ama joojin shaqo sababo lagu qeexay Axdiga - ilaa inta qofka kale ee loo soo doortey madaxweynimada uu xilka la wareegayo.
2. Madaxweynaha waxaa la eedeyn karaa haddii uu ku xad-gudbo Axdiga iyadoo eedeytaas loo gudbinayo Golaha Shacbiga.
3. Marka soo jeedinta eedeynta Madaxweynaha la hor dhigo Golaha Shacabka -
 - a) Waa in eedeyntaas lagu cadeeyo go'aan afar iyo toban (14) beri ka dib ayna saxiixaan ugu yaraan seddex meelood hal meel tirada guud ee Golaha Shacabka oo dalbanaya in la socodsiiyo go'aankaas.
 - b) Waa in baaritaan lagu sameeyo dembiga ama sababta keentay dacwadda,

madaxweynuhuna wuxuu xaq u leeyahay inuu goobjoog ka ahaado ama wakiil u dirsan karo goobta baarista.

- c) Waa in natiijada baaritaanka go'aan lagu soo saaraa iyadoo lagu ansaxinayo cod ugu yaraan seddex meelood labo meel xubnaha Golaha Shacbiga.
- d) Go'aankaas wuxuu yeelan doonaa awood uu madaxweynaha xilka looga qaadayo laga bilaabo maalinta go'aanka la gudibiyey.

QODOBKA 44

WAAJIBAADKA MADAXWEYNAHA

1. Madaxweynuhu wuxuu qaban doonaa xilal dowladeedka soo socda:
 - a) Furitaanka Golaha Shacabka.
 - b) Wuxuu la hadlayaa fadhiga gaarka ah ee Golaha Shacabka sanadkiiba mar.
 - c) Wuxuu la hadli karaa Golaha Shacabka markasta oo kale.
 - d) Madaxweynuhu wuxuu magacaabayaa Guddoomiyaha Maxkamadda Sare iyo Garsoorayaasha soo jeedinta Golaha Wasiirada ka dib.
 - e) Madaxweynuhu wuxuu magacaabayaa jagooyinka sare ee xukuumadda iyo madaxda hay'adaha dawladda marka uu soo jeediyo Golaha Wasiiradda.
 - f) Madaxweynuhu wuxuu magacaabi doonaa jagooyinka - Danjirayaasha, Diblomaasiyiinta, Qunsiliyadaha marka uu Golaha Wasiirada uu soo jeediyo.
 - g) Madaxweynuhu wuxuu qaabilaa diblomaasiyiinta shisheeyaha iyo wakiilada qunsuliyadaha dalalka shisheeye.
 - h) Wuxuu guddoonsiiyaa abaalmarinta xushmadaha qaranka (state honours) marka Golaha Wasiirada soo jeediyo.
2. Madaxweynuhu wuxuu magacaabayaa xilkana ka qaadayaa Wasiirka Koowaad ama kala diraa xukuumadda haddii ay waydo codka kalsoonidda Golaha Shacabka.
3. Madaxweynuhu wuxuu xilka ka qaadayaa Wasiirada iyo Wasiiro ku xigeenada marka uu Wasiirka Koowaad soo jeediyo.

4. Madaxweynuhu wuxuu lee-yahay awoodaha kale ee soo socda:
 - a) Saxiixidda heshiisyada caalamiga ah marka Golaha Wasiiraddu soo jeediyo Golaha Shacabkuna ansaxiyo.
 - b) Ansaxinta shuruucda Golaha Shacabku ogolaado si shard loogu beddelo, dikreetooyinka iyo xeer-nidaamyada Golaha Wasiiraddu.

QODOBKA 45

BANNAYNTA XAFIISKA MADAXWEYNAHA

1. Haddii xafiiska madaxeynuhu banaanaado sababo la xiriira; is-casilid, geeri ama xil gudasho la'aan joogto ah darteed, Gudoomiyaha Golaha Shacabka ayaa si dhaqso ah ula wareegayaa waajibaadka Madaxweynaha, Golaha Shacabkuna wuxuu ku kulmayaa soddon (30) maalmood gudahood si ay u soo doortaan Madaxweyne cusub.

QAYBTA 8AAD

XUBINTA III

FULLINTA

QODOBKA 46

WASIIRKA KOOWAAD

1. Awoodda fulinta waxaa leh Golaha Wasiiradda.
2. Wasiirka Koowaad oo uu magacaabay Madaxweynuhu wuxuu noqonayaa hogaamiyaha iyo shir gudoonka Golaha Wasiiradda.

KU XIGEENADA WASIIRKA KOOWAAD IYO WASIIRADDA

3. Wasiirka Koowaad wuxuu magacaabayaa seddex Wasiir Koowaad ku xigeen.
4. Wasiirka Koowaad wuxuu magacaabayaa wasiiradda iyo wasiir ku xigeenada.
5. Wasiirka Koowaad ayaa u jeedin doonaa Madaxweynaha magacyada dadka ku habboon in loo magacaabo Wasiirro iyo Wasiirro ku xigeenno iyadoo aan lagu xirin inuu xubin ka yahay Golaha Shacabka.
6. Ku xigeenada Wasiirka Koowaad, waxay lahaanayaan xil wasaaradeed waxayna

kormeerayaan wasaaradaha la xiriira qaybaha siyaasadda, bulshada iyo dhaqaalaha. Xilalkooda gaarka ah sharci ayaa qeexi doonaa.

QODOBKA 47

SHURUUDAHA WASIIRKA KOOWAAD IYO KU XIGEENADA WASIIRKA KOOWAAD

1. Wasiirka Koowaad, Ku xigeenada Wasiirka Koowaad, Wasiiradda iyo Wasiir Ku Xigeenadu waa inay buuxiyaan shuruudaha soo socda:-
 - a) Inuu yahay muwaadinka Jamhuuriyadda Soomaaliyeed.
 - b) Xubin ka yahay Golaha Shacabka.
 - c) Da'da Wasiirka Koowaad waa in aysan ka yaraan afartan (40) sano, ku xigeenada Wasiirka Koowaad, wasiiradda iyo wasiir ku xigeenada aysan da'doodu ka yaraan soddon iyo shan (35) sanno.
 - d) Waa inay lahaadaan tayo hoggaamineed iyo khibrad siyaasadeed.

QODOBKA 48

WAAJIBAADKA WASIIRKA KOOWAAD

1. Wasiirka Koowaad wuxuu yeelanayaa xilalka soo socda:
 - a) Wuxuu guddoomiyaa kulamada Golaha Wasiiradda.
 - b) Wuxuu mas'uul ka yahay horumarinta, isu-duwidda iyo kormeeridda siyaasadda xukuumadda iyo maamulka guud.

QODOBKA 49

MUDDADA XAFIISKA WASIIRKA KOOWAAD

1. Wasiirka Koowaad marka Golaha Shacabku oggolaado magacaabistiisa wuxuu marayaa dhaarta hoos ku qoran:

" Waxaan ku dhaaranayaa magaca Illaah inaan u guto xilkayga, si daacad ah oo danta dadku ku jirto, dhowrana Axdiga iyo shuruucda Jamhuuriyada Soomaaliya"

2. Wasiirka Koowaad wuxuu hayn doonaa xafiiska ilaa:
 - a) uu geeriyoodo, is-casilo ama laga qaado xilka, ama
 - b) ilaa xilka cid kale loo soo magacaabo.

QODOBKA 50

SHAQO KA TEGIDDA WASIIRKA KOOWAAD/KU XIGEENADA WASIIRKA KOOWAAD

1. Wasiirka koowaad iyo/ama ku Xigeenada Wasiirka Koowaad way iska casili karaan Xilka iyagoo is-casiliddooda qoraal ugu gudbinaya Madaxweynaha.
2. Is-casilaada lagu qeexay Faqradda (1) waxaa hirgelaysaa taariikhda qeexay is-casilidda, Madaxweynuhuna oggolaado.

QODOBKA 51

XIL KA QAADISTA WASIIRKA KOOWAAD/KU XIGEENADDA WASIIRKA KOWAAD

1. Haddii in ka badan boqolkiiba konton(50%) Golaha Shacabku ka soo jeediyo go'aan kalsooni daro ah Wasiirka Koowaad, Madaxweynuhu waxaa uu xilka ka qaadayaa Wasiirka Kowaad iyo Golihiiisa Wasiirada.
2. Madaxmeyhaha xilka kama qaadi karo Wasiirka Kowaad ama ku Xigeenada Wasiirka Koowaad inta uu jiro Golaha Shacabka, si kasta ha ahaatee, aan ka ahayn siyaabaha ku cad Qodobka 51 (1).

QODOBKA 52

GOLAHA WASIIRADDA

1. Golaha Wasiiraddu wuxuu ka kooban yahay:-
 - a) Wasiirka Koowaad
 - b) Ku Xigeenadda Wasiirka Koowaad, iyo
 - c) Wasiiradda.

2. Golaha Wasiiradda wuxuu u xilsaaran yahay:
 - a) Diyaarinta, dhaqangelinta siyaasadda iyo miisaaniyadda qaranka.
 - b) Diyaarinta iyo u soo bandhigidda shuruucda dowladda Golaha Shacabka.
 - c) Meelmarinta iyo maamulidda Shuruucda.
 - d) Isu-duwidda hawlaha wasaaradaha.
 - e) Meelmarinta hawlaha kale ee ku qeexan Axdiga iyo shuruucda, marka laga reebo kuwa Madaxweynaha loo qoondeeyay.
3. Qof walba oo loo magacaabo Ku Xigeen Wasiir Koowaad, Wasiir ama Wasiir Ku Xigeen :-
 - a) Wuxuu ku dhaaranayaa magaca Illaah inuu daacad u yahay Jamhuuriyadda Soomaaliya iyo Axdiga.
 - b) Wuu is-casili karaa isagoo qoraal shaqo ka-tegid ah u gudbinaya Wasiirka Koowaad iyo Madaxweynaha.
 - c) Wuxuu xilka xafiiska hayn doonaa ilaa uu geeriyoodo, is-casilo ama laga qaado xilka ama inta laga soo magacaabay qof kale doorashada guud ka dib.

QODOBKA 53

XILKA GOLAHA WASIIRADDA

1. Haddii aan si kale loo sheegin, go'aanadda Golaha Wasiiraddu waa inay ahaadaan qoraal.
2. Ku Xigeenadda Wasiirka Koowaad iyo Golaha Wasiiraddu waxay kaaliyaan talona siinayaan Wasiirka Koowaad.
3. Golaha Wasiiradda waxay si wadar ah mas'uul uga yihiin, iyadoo la tixraacayo mabda'a mas'uuliyadda wadareed iyo shakhsiyadeed, wax kasta oo ay fuliyaan sida:-
 - a) Fulinta awoodooda iyo meelmarinta waajibaadkooda.
 - b) Maareynta iyo dhaqan-gelinta shuruucda loo xilsaaray.

4. Seddexda (3) ku Xigeenada Wasiirka Koowaad iyo Wasiiraddu waxay si shakhsi ah mas'uul ugu yihiin Wasiirka Koowaad fulinta awoodaha iyo waajibaadka sida gaarka ah loogu xilsaaray.
5. Wasiir waliba wuxuu hor tegayaa Golaha Shacabka ama guddi Golaha Shacabka marka loo baahdo, si uu uga jawaabo su'aal kasta oo saamaysa arrimaha loo xilsaaray wasaaradiisa.
6. Golaha Wasiiraddu wuxuu mas'uul ka yahay siyaasadda guud ee federaalka iyo maamul goboleedyada sida ay qabaan Axdiga iyo shuruucda dalka.
7. Haddii Golaha Shacabku cod bixin ay taageereen in ka badan boqolkiiba konton xubnaha Golahu, waxaa meel maraya soo jeedinta kalsoonida lagala noqonayey xubinta Golaha Wasiiradda marka laga reebo Wasiirka Koowaad iyo Ku xigeenadda Wasiirka Koowaad, madaxweynuhu wuxuu xilka ka qaadaa xubintaas.

QAYBTA 9AAD

XUBINTA IV

GARSOORKA

QODOBKA 54

AWOODDA GARSOORKA

1. Awoodda garsoorka Jamhuuriyadda Soomaaliya waxaa u xil saaran maxkamadaha.
2. Awoodda garsoorku waxay koobaysaa arrimaha madaniga, ciqaabta, maamulka, ganacsiga iyo arrimaha kale ee shuruucda kale iyo Axdigu u xilsaaraan.

QODOBKA 55

MADAXBANNAANIDA GARSOORKA

1. Garsoorku wuxuu ka madaxbanaan yahay hay'adaha xeer-dejinta iyo fulinta marka ay gudanayaan xilkooda garsoor, xubnaha garsoorku waxay u hogaansamayaan sharciga.
2. Waxaa xilka garsooraha laga qaadi karaa oo keliya marka uu gudan kari waayo waajibaadkiisa taasoo noqon karta cilad jirka ah, dhimmirka, anshax xumo iyo sabab kale.
3. Waxaa garsoore xilka laga qaadi karaa haddi arrinta xil ka qaadidda uu soo jeediyo

Guddiga Adeegga Garsoorka in xilka looga qaado sida kor lagu soo sheegay.

4. Xubnaha garsoorku ma qaban karaan xafiis kale iyo howlo kale oo ka hor imaanaya waajibaadkooda.
5. Talaabooyinka maamulka iyo anshax marinta xubnaha garsoorka waxaa loo raacayaa sida sharcigu qabo waxaana lagu fulinayaa dekreeto Madaxweyne ka dib markuu soo jeediyo Wasiirka Cadaaladda iyo Arrimaha Diinta lana waafajiyo go'aanka Golaha Adeegga Garsoorka.
6. Garsoorku wuu ka madaxbanaan yahay awaamirta hay'ad kale.
7. Garsoorku wuxuu ka tarjumayaa isla markaana hirgeliyaa sharciga si waafaqsan Axdiga iyo sharciga.
8. Golaha Shacabka ayaa dejinaaya shuruucda iyo nidaamka magacaabidda, shaqo ka eryidda, anshax-marinta iyo qaab-howleedka garsoorayaasha.

QODOBKA 56

SOCODSIINTA GARSOORKA

1. Dacwo qaadistu way u furan tahay dhegeysiga dadweynaha, inkastoo maxkamaddu go'aansan karto in lagu dhageysto dacwadda aqal xiran sababo la xiriira anshaxa, caafimaadka ama xasiloonaada.
2. Go'aan maxkameed lama gaari karo ilaa dhinacyada dacwada ay khuseyso helaan fursad ay dacwadooda lagu dhageysto.
3. Dhamaan go'aanada garsoorka iyo talaabooyinka kale waa in la sababeeyaa, gaar ahaan kuwa ku lug leh xorriyadda shakhsiga ah.

QODOBKA 57

MABAADI'DA GARSOORKA

1. Waxaa reeban in la dhiso maxkamaddo gaar ah marka laga reebo maxkamadaha ciidamada oo awood u leh dembiyada ay gelaan xubnaha ciidamada qalabka sida, xilliga nabadda iyo dagaalka.
2. Waxaa u furan dadweynaha, rayidka iyo ciidankaba inay si toos ah uga qayb galaan dacwo-qaadista si waafaqsan sharciga tilmaamaya ka qayb-qaadashadoda.

QODOBKA 58

XASAAANADDA GARSOORKA

1. Dacwo ciqaabeed laguma soo oogi karo garsooraha inta uu xilka hayo, waxna lagama weydiin karo baaris dembi, oogadiisa iyo hoygiisa, lamana xiri karo haddi aan la qaban isagoo dembi faraha kula jira ama ayan oggolaan Guddiga Adeegga Garsoorka.

QODOBKA 59

MAGACAABIDDA GARSOORAYAASHA

1. Garsoorayaasha oo dhan waxaa lagu magacaabaya dikreeto Madaxweyne iyadoo la tixgelinaayo talo-bixinta Golaha Adeegga Garsoorka.
2. Magacaabidda garsoorayaasha waxaa lagu salaynayaa aqoontooda sharci iyo kartidooda.
3. Qofna looma magacaabi karo Maxkamadda Sare haddaanu noqon ama ahayn;
 - a) Garsoore Maxkammad Racfaan lehna khibrad dheer dhinacyada madaniga, ganacsiga iyo dembiyada, ama
 - b) Yahay/tahay qareen Maxkamad Sare ee Jamhuuriyadda muddo aan ka yareyn (5) sano oo xiriir ah.
4. Haddii uu xafiis garsoor banaanaado ama sababo kale darteed garsooruhu gudan kari waayo xilkiisa, ama uu gaaro da'da howlgabka oo ah lixdan iyo shan (65) sano, Madaxweynuhu wuxuu rragacaabi doonaa garsoore cusub markuu helo talada Guddiga Adeegga Garsoorka.

QODOBKA 60

HAB-DHISMEEDKA MAXKAMADAHA

1. Habka-dhismeedka maxkamaduha wuxuu ka kooban yahay:-
 - a) Maxkamadda Sare ee ku meel gaarka ah
 - b) Maxkamadda Racfaanka ee ku meel gaarka ah, iyo
 - c) Maxkamadaha kale ee sharcigu dhiso.

2. Maxkamadda Sare ayaa leh awoodda, dhegaysiga iyo go'aan ka gaarista khilaaf kasta oo saameynaya Axdiga Federalka Ku Meel Gaarka ah iyo shuruucda kale.

QODOBKA 61

MAXKAMADDA SARE

1. Maxkamad Sare waa maxkamada ugu sareysa waxayna leedahay awood ku baahsan Jamhuuriyadda Soomaaliya dhinacyada madaniga, dembiyada, ganacsiga iyo awoodaha kale ee Axdigan ama shard kale siiyo.
2. Garsoorayaasha Maxkamadda Sare waxay ka kooban yihiin Guddoomiyaha iyo Garsoorayaasha kale sharcigu tilmaamo.
3. Garsoorayaasha Maxkamadda Sare waxay leeyihiin caymis shaqo.
4. Golaha Shacabka ayaa diyaarin doona xeerarka tilmaanaya qaab dhismeedka Maxkamadda Sare.

QODOBKA 62

FADHIGA MAXKAMADDA

1. Fadhiga Maxkamadda sare wuxuu noqonaya magaalada madaxda Jamhuuriyadda Soomaaliya.

QODOBKA 63

GUDDIGA ADEEGGA GARSOORKA

1. Guddigga Adeegga Garsoorka wuxuu mas'uul ka yahay siyaasadda guud iyo maamulka garsoorka sida sharciga tilmaamo.
2. Guddigga Adeegga Garsoorka wuxuu ka kooban yahay:
 - a) Guddoomiyaha Maxkamadda Sare
 - b) Xeer Ilaaliyaha Guud ee Qaranka
 - c) Seddex (3) garsoore oo laga soo doortay Maxkamadda Sare
 - d) Afar (4) qareen laga soo xulay ururka qareenada Soomaaliyeed.

3. Xubnaha Guddigga waxay leeyihiin xuquuq iyo xasaannad la mid ah tan garsoorayaasha.
4. Guddiggu wuxuu mas'uul ka yahay magacaabidda, beddelka, asluubta iyo anshax-marinta iyo gunnadda garsoorayaasha.
5. Muddada Guddi kasta waa shan (5) sanno.

QODOBKA 64

XAFIISKA XEER ILAALIYAHA GUUD

1. Xafiiska Xeer Ilaaliyaha Guud waa qayb ka mid ah hay'adaha garsoorka wuxuuna ka kooban yahay:-
 - a) Xeer Ilaaliyaha Guud oo awoodiisu tahay ilaalinta iyo hirgelinta xeerarka dalka oo dhan. Xilkiisa iyo mas'uuliyadiisa waxaa qeexaya sharciga.
 - b) Xeer Ilaaliyaha Guud ee Qaranka waxaa lagu soo magacaabaya dikreeto Madaxweyne soo jeedinta Golaha Wasiiradda ka dib.
 - c) Xeer Ilaaliyaha waa dacwo oogaha guud ee Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka ah.
 - d) Xeer Ilaaliyaasha Dowlad Goboleedyada iyo Degmooyinka awoodooda waxay ku xaddidan tahay gobolada iyo degmooyinka waxaana lagu magacaabi doonaa sida ku cad qeybta (b) kore.
2. Mas'uuliyadda gaarka ee Xeer Ilaaliyaha Guud waxay tahay horumarinta iyo dhowrida ku dhaqanka sharciga.

QAYBTA 10AAD

QODOBKA 65

CIIMADDA NABADGELYADDA IYO DIFAACA

1. Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay lahaaneysaa ciidan qaran oo ka kooban milateri iyo boolis.
2. Cidamadda qalabka sida waa in si daacadnimo ah ugu hogaansan yihiin una dhowraan Axdiga, sharciga iyo midnimada dalka.

3. Sharciga ayaa habaynaya qaababka iyo howlaha ciidamada qalabka sida iyo habka wada shaqeynta iyo isku dubaridka waajibaadkooda.

QAYBTA 11AAD

DHULKA IYO HANTIDA

QODOBKA 66

SIYAASADDA DHULKA

1. Dhulka waa khayraadka Soomaaliya ee ugu muhiimsan iyo saldhigga nolosha dadka waana in loona isticmaalaa loona maareeyaa qaab xaq-soor ah, wax tar leh iyo wax soo saar la joogtayn karo.
2. Dowladda waa inay qeexdaa, dejisaana siyaasadda qaran ee dhulka, isia markaana habeysaa dhulka Jamhuuriyadda Soomaaliya taasoo hubinaysa diiwaangelinta, ku dhaqanka, lahaanshaha, helidda, degidda, xuquuqda maareynta, adkeynta, danaha iyo milkiyadda dhulka.

QODOBKA 67

KHAYRAADKA DABIICIGA AH IYO ILAALINTA DEEGAANKA

1. Khayraadka dabiidga ee dalka sida macdanta, biyaha, dhirta iyo ugaarta waa hanti Qaran. Sharci ayaana caddeynaya sida dan guud loogu manaafacaadsanayo.
2. Dowladda Federaalka ee ku meel gaarka ah waxay mudnaan siinaysaa ilaalinta, kaydinta, dhowrista deegaanka kana ilaalinaysa wax kasta oo waxyeelayn kara kala duwanaanshaha dabiiciga (*biodiversity*) iyo habdhiska dabeecadda (*ecosystem*).
3. Qof kasta oo ku sugan Jamhuuriyadda Soomaaliya waxaa waajib ku ah inuu dhowro hagaajiyana deegaanka, kana qeyb qaato horumarinta, fulinta, maareynta, badbaadinta iyo ilaalinta kheyraadka dabiiciga ah iyo deegaanka.
4. Dowladda Federaalka ee ku Meel Gaarka ah waxay qaadeysaa talaabooyin deg deg ah oo lagu nadiifinayo haraagga wasakhda lagu qubay xeebaha Jamhuuriyadda Soomaaliya. Waa in la waydiistaa magdhow cidda lagu helo inay ka dembeeyeen dembiyadaas.
5. Dowladda Federaalka ee ku Meel Gaarka waa inay qaadaa talaabooyin deg deg ah oo ay ku joojinayso nabaad-guurka, xaalufinta, baabi'inta deegaanka, gubidda dhuxusha sharci darrada ah iyo dhoofinta ugaarta naadirka ah.

QAYBTA 11AAD

GUDDIYADDA QARAN

QODOBKA 68

GUDDIYADDA MADAXBANAAN IYO KUWA MAAMULKA

1. Waxaa la dhisi doonaa guddiyo madaxbannaan hadba sidii loogu baahdo.
2. Dhisidda guddiyadda madaxabannaan, qaab-dhismeedkooda iyo howlahooda waxaa soo jeedinaya Golaha Wasiirada waxaana ansaxinaya Golaha Shacabka.
3. Wasiiradda ay khusayso ayaa Golaha u soo jeedinaya ka koobnaanshaha

Guddiyadaas sida hoos ku xusan:

- a) Guddiga Dastuurka Federaaika
- b) Guddiga Dib-u-Heshiisiinta Qaran
- c) Guddiga Tirakoobka Qaran
- d) Guddiga Shaqaalaha Rayidka ah
- e) Guddiga Baadigoobka iyo Diiwaangelinta Hantida Qaran iyo midda gaar ahaaneed.
- f) Guddiga Dib-u-Dejinta Qaran
- g) Guddiga Olambikada Soomaaliyeed
- h) Guddiga Calaamadeynta Soohdimaha Dowlad Goboleedyadda
- i) Guddiga Hub ka Dhigista iyo Abaabul ka saarka
- j) Guddiga soo Kabashada Dhaqaalaha
- k) Guddiga Khilaafaadka Dhulka iyo Hantida
- l) Guddigga Doorashooyinka

QAYBTA 13AAD

XIRIIRKA CAALAMIGA

QODOBKA 69

XIRIIRKA CAALAMIGA IYO KAN LABO GEESOODKA AH

- 1 Dowladda Federaalka Ku Meel Gaarka Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay adkaynaysaa xeerarka shuruucda caalamiga ah iyo mucaahadooyinka caalamiga ah oo ay Jamhuuriyadda Soomaaliya dhan ka tahay iyadoo la raacayo sharciga. Heshiisyadda caalamiga ee la ogolaaday lana qaatay waxaa meel marinaya sharciga.
- 2 Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka ah ee Jamhuuriyadda Soomaaliya waxay adkeynaysaa, meelmarinaysaa heshiisyadda labo geesoodka ah ee Jamhuuniyaada Soomaaliya dhinac ka tahay.

QEYBTA 14AAD

WAX-KA-BEDELKA AXDIGA

QODOBKA 70

WAX KA BEDELIDA AXDIGA

- 1 Iyadoo la tixgelinayo Qodobkan, Golaha Shacbiga ayaa awood u leh inuu wax ku daro, ka bedelo, kala bedelo ama dib u fiiriyo Axdiga.
- 2 Wax ka bedelka Axdiga waxaa lagu bilaabi karaa oo keliya soo jeedin ay taageersan yihiin xubno aan ka yareyn seddex meelood (1/3) meel wuxuuna ku meel mari karaa ugu yaraan seddex meelood labol (2/3) tirada guud ee Golaha Shacabka.

QAYBTA 15AAD

QODOBADA KALA GUURKA IYO DHAQANGELINTA AXDIGA

QODOB 71

MUDDADA KALA GUURKA AH

1. Axdigu wuxuu lahaanayaa awood sharci ilaa inta laga dhaqan gelinayo Dastuurka Federaalka.

2. Dastuurka Jamhuuriyadda Soomaaliya ee 1960 iyo sharciyadii kale waa loo isticmaali karaa arrimaha aan lagu xusin Axdigan haddii ayan ka horimaanaynin Axdigaan.
3. Dowladda Federaalka ee Ku Meel Gaarka ah waxay ku dadaalaysaa inay soo gacan geliso una soo celiso Dowladda dhammaan hantida qaran, guurto iyo ma guurto, ee dalka iyo dibadda yaala.
4. Dowladdu waxay isku howleysaa inay u soo celiso ciddii lahayd hantidda gaarka ah ee hadda sharci darada lagu haysto.
5. Dowladda Federaalka ee ku meel gaarka ah waxay isku taxalujinaysaa dib u soo ceiiinta nabadda iyo xasiloonida, isku socodka xorta ee dadka iyo badeecadda, shaqooyinka iyo adeegyada, hub ka dhegista iyo urrurinta hubka shard darada ah ee ku jira gacanta dadweynaha, si loo xafido, dhaqan celiyo layskuna dhafo milliishiyada iyadoo lala kaashanayo maamulada gobolada, oday dhaqameedyada iyo beesha caalamka.
6. Dowladda Federaalka ee ku meel gaarka ah waxay isku taxalujinaysaa dib u dejinta qaxootiga iyo dadka barakacay.
7. Mashaariicda horumarinta dalka haatan ka socda way sii socon doonaan haddii aanay waxba u dhimeyn qaranimadda dalka iyo deegaanka. Dhammaan mashaariicda cusub waa inay helaan ogolaanshaha iyo tilmaamaha Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka ah.
8. Marka la dhammeeyo Shirka Nabadeynta Qaran ee Kenya, dhammaan ururada maleeshiyada, kooxaha hubeysan iyo kooxaha Jamhuuriyadda Soomaaliya ka jira ma sii jirayaan waxayna hubkooda ku wareejinayaa Dowladda.
9. Axdigani ayaa aasaas u ah dastuurka federaalka ee lagu dhameyn doono labada sanno iyo bar (2 ½) laguna meel marin doono aftida dadweynaha ee la qaadi doono sannadka ugu dambeeya xilliga ku meel gaar ah.
10. Waxay Xukuumaddu qaadi doontaa dhammaan talaabooyinka lagula dagaalami karo, qabyaaladda/ eexda, xatooyo hanti dadweyne, musuq-maasuqa, dhammaan falalka wax isdabamarinta ee curyaaminaya dhaqanka suuban ee bulshada iyo howlaha qaran.
11. Dowladda Federaalka ee ku Meel Gaarka ah waxay baaritaan ku sameynaysaa isla markaana qiimeynaysaa mashaariicda horumarineed ee shisheeyuhu maalgeliyey si loo hubiyo inay wax u dhimmayaan Siyaadadda ama nabadgelyada qaran ama waxyeelayn karaan dhaqanka, deegaanka ama caafimaadka dadka.

12. Axdigu wuxuu dhaqan-gelayaa marka ergooyinka Shirweynaha Dib-u-Heshiisiinta Qaran ee Kiinya ogolaadaan waxaanu jirayaa ilaa uu ka dhaqan gelayo dastuurka federaaka.

LIFAAQ 1AAD

AWOODDAHA XAKUUMADDA FEDERAALXA KU MEEL GAARKA

Dowladda Federaalka ku Meel Gaarka waxay ku lahaanaysaa dalka oo dhan awoodaha soo socda:

1. Arrimaha Dibadda.
2. Difaaca iyo Nabadgelyada.
3. Lacagta iyo Bangiga Dhexe.
4. Dhisidda Dowlad Goboleedyada.
5. Boostada iyo Isgaarsiinta.
6. Socdaalka iyo Jinsiyad bixinta.
7. Maamulka Dekedaha iyo Garoomada diyaaradaha.
8. Qorshaynta iyo Horumarinta Dhaqaalaha.
9. Khayraadka Dabiiciga ah.
10. Duulista Hawada (*Civil Aviation*).
11. Ilaalinta Deegaanka.
12. Oggolaanshaha iyo bixinta Ruqsadaha shirkadaha gaarka ah, gaar ahaan kuwa heerka qaran.
13. Ururinta Canshuuraha, soo dejinta/dhoofinta iyo canshuuraha dadban.

LIFAAQA 2AAD

AWOODAHA DAWLAD GOBOLEEDYADA

Dowlad-Goboleedyada waxay ka qabanayaan howlaha soo socda:

1. Waxbarashada.
2. Caafimaadka.
3. Waddooyinka.
4. Badbaadinta Deegaanka.
5. Booliska Goboleed.
6. Guryeenta.
7. Horumarinta Biyaha iyo Korontada.
8. Horumarinta Beeraha iyo Maareynta Biyaha.
9. Horumarinta Xoolaha iyo Dhul-daaqeed.
10. Horumarinta Ganacsiga iyo iskaashatooyinka dowlad-goboleedyada.
11. Dejinta dadweynaha.
12. Horumarinta dastuurka dowlad goboleedyada, calanka iyo astaantooda.
13. Magacaabista guddiyada doorshada dowlad-goboleedka iyo dhaqan gelinta doorshooyinka dowlad-goboleedyada.
14. Ururinta dhammaan canshuuraha tooska ah.
15. Horumarinta ciyaaraha/ fanka, suugaanta iyo cayaaraha hiddaha iyo dhaqanka.
16. Ruqsadaha ganacsiga.
17. Qorsho-magaalaynta iyo Ruqsadaha Dhismaha.
18. Faydhowrka Guud.
19. Xarumaha nasashada iyo Goobaha caruurta.

20.Caafimaadka Guud ee dadweynaha.

LIFAAQ 3AAD

Warbixinnada shanta guddi ee dib u heshiisiinta ee shirwveynaha qaran ee nabadeynta Soomaaliya Kenya 2002-2003

LIFAAQ 4AAD

Liiska Ergada, Ururada iyo kooxaha siyaasadda.